

Spaans vee en scholeksters aan de zuidelijke duinrand.

Natuur in vogelvlucht

Het duin op Schier bestaat uit een oude kern van paraboolduinen en vormt een duinboog ten westen en ten noorden van het dorp. Vooral aan de oostzijde liggen jongere duingebieden van na 1850. In de oude kern zijn waarschijnlijk aan het eind van de middeleeuwen door uitstuiving secundaire valleien ontstaan waaronder het Kapenglop, dat mede door recent plagwerk ongekend rijk is met zowel soorten van zwakzure milieu als kalkminnende soorten zoals knopbies. Jongere secundaire duinvalleien liggen onder meer in de Hertebosvallei en de Westerduinen. In de Noorderduinen, richting zee, mag het duin sinds Natuurmonumenten beheerder is weer stuiven en dat gebeurt ook, zij het op minder grote schaal dan gewenst. Door de sterke bosontwikkeling doven veel verstuingen uit. Relatief oud (ca 400 jaar) zijn de duinen pal ten noorden van het dorp, waar de hellingen overdekt zijn met wuivend reukgras. Lokaal is de bodem door de jarenlange ontkalking zuur, met veel sierlijke bochtige smele. Ook tamelijk oud is het gebied van de oostelijk gelegen Kooiduinen tot aan de Kobbeduinen. In ontkalkte duinen grijpt Amerikaanse vogelkers haar kans, al wordt ze ook bestreden.

Aan de zuidelijke binnenduinrand ligt het landschap van het Grieënglop met lage, beweidde kopjesduinen met veel dopheide, de enige soort hei die op Schier regelmatig te zien is. Het glop vormt de overgang naar de polder waarin tot ongeveer 1970 nog bloemrijke weilanden lagen. Die kunnen als het agrarische roer om kan weer terugkeren. Echte koekoeksbloem staat nu wat eenzaam in de vochtige berm langs het fietspad van de Kooiplas naar het dorp. Een aantal valleien in het duin heeft te lijden onder verdroging en verzuring als gevolg van successie naar en aanplant van bos, lokale drinkwaterwinning en drainage door de Banckspolder (waar het waterpeil veel lager is). Overall speelt de invloed van luchtvervuiling, met name met stikstof die het gewas inclusief opslag van bomen en struiken harder laat groeien. Zandzegge is op veel duinen te dominant geworden, ten koste van korstmossen en duinplanten als kleine leeuwentand en zandblauwtje. Ook zanddoddegras komt nu minder voor dan vroeger. Duinvalleien zijn te herstellen met maaien of plaggen, voor droge duinen is begrazing belangrijk zolang de konijnenstand te laag is.

Bijzonder is het rijkelijk aanwezige geel van de tormentil, die hele valleien en licht vochtige duinranden opsiert. De aardbeivlinder, een zeer bedreigde soort, zet in mei haar eitjes af op de tormentil in de Hertebosvallei, op het voormalige voetbalveld en in enkele andere valleitjes benoorden het dorp. De rups vouwt ter bescherming de blaadjes samen tot een kokertje.

Een mooie mix aan planten

Schiermonnikoog is onderdeel van het Waddendistrict, de kalkarme duinen ten noorden van Bergen. Maar vergeleken met de andere Waddeneilanden is het zand hier relatief kalkrijk. Niet zo rijk als in het zuiden, maar voldoende voor een zichtbaar andere duinvegetatie. Er zijn hier veel rozen zoals hondsrös en egelantier, maar ook zeldzamere soorten als de heggenroos en wigbladige roos. Ook komen op een aantal kwelderduintjes planten voor die bekend zijn van de zeedorpen van Holland, zoals de oorsilene. Is het hogere kalkgehalte de oorzaak van het ontbreken van een aantal soorten zoals klokjesgentiaan? Zeker is dit niet, want er zijn op Schier ook heel wat zure en vochtige hoekjes. Ruimtelijke isolatie, waardoor het zaad het eiland nog niet kon bereiken, is ook een mogelijkheid. Dit laatste lijkt mogelijk ook te gelden voor het teer guichelheil: er is voldoende goed habitat maar tot op heden is de plant niet op Schier aangetroffen.

In de overgang van droge duinen naar duinvalleien komen bloemrijke, zogenaamde heischrale vegetaties voor, met soorten als hondsviooltje en gelobde maanvaren. Deze begroeiingen hebben de laatste jaren sterk te lijden van vergrassing en opslag van struiken, onder andere door de sterke terugval van de konijnenstand. Rozenkransje is nagenoeg verdwenen door verzuuring en verzuring. Plagprojecten o.a. in het Kapenglop en benoorden het Johannes de Jongpad moeten soelaas bieden. Algemene soorten van licht ontkalkte duinen ten zuiden van Bergen als gewone vleugeltjesbloem en muizenoor zijn op Schier tamelijk schaars, maar kleine ratelaar en stijve ogentroost zijn weer zeer algemeen, net als het ingetogen tandjesgras en tormentil.

Reukgras en bochtige smele in de ontkalkte duinen bij het dorp.

Hotspot Noorderduinen

Zie www.duinenenmensen.nl voor een route langs 10 kenmerkende soorten

Secundaire vallei

Door de bosjes in de veel bezochte Noorderduinen lopen veel sluippaadjes. Sommige leiden naar grote stuifkuilen die kunnen uitgroeien tot vochtige, secundaire duinvalleien. In droge duinen kan het rozenkransje opduiken en in de vochtige laagtes ook de honingorchis, die hier vroeger meer groeide. De route gaat door valleien in allerlei stadia van ontwikkeling. Op hoge stuivende koppen staat helm, op de hellingen soms buntgras en duinviooltje. Op steile noordwanden kan de hele helling met rond wintergroen bedekt zijn. Soms staat er ook een andere bijzonderheid: de kleine ruit, wel vaker in kleine plukjes op Schier te zien. In de vochtige laagtes vallen 'jaarringen' op: door de jaren heen verder uitgestoven valleibodem die vervolgens van jaar tot jaar deels verder is opgestoven met lage walleitjes, elk jaar met een iets oudere vegetatie. (zie foto boven)

Groenknolorchis is ook hier regelmatig te vinden, in de jonge delen van valleitjes.

